

δικλίδες· οὐκ ἄν τις μιν ἀνὴρ ὑπεροπλίσσαιτο.
 γινώσκω δ' ὅτι πολλοὶ ἐν αὐτῷ δαῖτα τίθενται
 ἄνδρες, ἐπεὶ κνίση μὲν ἀνήνοθεν, ἐν δέ τε φόρμιγξ 270
 ἠπύει, ἦν ἄρα δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.”
 Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφησ', Εὐμαιε συβῶτα·
 “ῥεῖ' ἔγνωσ', ἐπεὶ οὐδὲ τά τ' ἄλλα πέρ ἐσσ' ἀνοήμων.
 ἀλλ' ἄγε δὴ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα.
 ἢ ἐσὺ πρῶτος ἔσελθε δόμους εὖ ναιετάοντας, 275
 δύσεο δὲ μνηστῆρας, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ·
 εἰ δ' ἐθέλεις, ἐπίμεινον, ἐγὼ δ' εἶμι προπάροιθε.
 μῆδὲ σὺ δηθύνειν, μή τις σ' ἔκτοσθε νοήσας
 ἢ βάλῃ ἢ ἐλάσῃ· τὰ δέ σε φράζεσθαι ἄνωγα.”
 Τὸν δ' ἠμείβετ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς· 280
 “γινώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις.
 ἀλλ' ἔρχετο προπάροιθεν, ἐγὼ δ' ὑπολείψομαι αὐτοῦ.
 οὐ γάρ τι πληγέων ἀδαήμων οὐδὲ βολάων.
 τολμήεις μοι θυμός, ἐπεὶ κακὰ πολλὰ πέπονθα 285
 κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τότε τοῖσι γενέσθω.
 γαστέρα δ' οὐ πως ἔστιν ἀποκρύψαι μεμαυῖαν,
 οὐλομένην, ἢ πολλὰ κάκ' ἀνθρώποισι δίδωσι,
 τῆς ἔνεκεν καὶ νῆες ἐϋζυγοὶ ὀπλίζονται
 πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, κακὰ δυσμενέεσσι φέρουσαι.”
 “Ὡς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον· 290
 ἂν δὲ κύων κεφαλὴν τε καὶ οὐατα κείμενος ἔσχεν,
 Ἄργος, Ὀδυσσεύς ταλασίφρονος, ὃν ῥά ποτ' αὐτὸς
 θρέψε μὲν, οὐδ' ἀπόνητο, πάρος δ' ἐς Ἴλιον ἱρὴν
 οἶχετο. τὸν δὲ πάροιθεν ἀγίνεσκον νέοι ἄνδρες 295
 αἰγῆας ἐπ' ἀγροτέρας ἠδὲ πρόκας ἠδὲ λαγούς·
 δὴ τότε κείτ' ἀπόθεστος ἀποιχομένοιο ἀνακτος,
 ἐν πολλῇ κόπρῳ, ἣ οἱ προπάροιθε θυράων
 ἡμιόνων τε βοῶν τε ἄλις κέχυτ', ὄφρ' ἂν ἄγοιεν
 δμῶες Ὀδυσσεύς τέμενος μέγα κοπρήσοντες·
 ἔνθα κύων κείτ' Ἄργος, ἐνίπλειος κυνοραιστέων. 300
 δὴ τότε γ', ὡς ἐνόησεν Ὀδυσσεῖα ἐγγύς ἐόντα,

δίφυλλες· κανεὶς δεν θα μπορούσε να τα ξεπεράσει.
 Αντιλαμβάνομαι ὅτι ἄνδρες πολλοὶ στο εσωτερικὸ τους κάθονται
 σε τραπέζι, ἀφοῦ τσίκνα μυρίζει στον αέρα και μέσα η φόρμιγγα 270
 ἀντηγεῖ, που οἱ θεοὶ σύντροφο στο φαγητὸ την ἔκαναν.»
 Και πρὸς αὐτὸν ἀνταπαντώντας εἶπες, Εὐμαιε χοιροβοσκέ·
 «Εὐκόλα το κατάλαβες, ἀφοῦ και στ' ἄλλα δεν εἶσαι χωρὶς ἀντίληψη.
 Ἀλλὰ εμπρός οἱ δύο μας ἀς σκεφτοῦμε πῶς θα πραγματοποιηθοῦν αὐτὰ ἐδῶ τα ἔργα.
 Ἢ πρῶτος ἐσὺ να μπεις μες στο ευρύχωρο και ἀνετο παλάτι, 275
 μες στους μνηστῆρες να χωθεῖς, κι ἐγὼ ἐδῶ να μείνω πίσω,
 ἢ, ἀν πάλι θέλεις, μείνε ἐσὺ κι ἐγὼ θα πάω πρῶτος.
 Να μην καθυστερήσεις, μήπως και κάποιος, ἀν ἐξω σε ἀντιληφθεῖ,
 ἢ σε κτυπήσει ἢ σε διώξει· αὐτὰ ἐσὺ προτρέπω να σκεφτεῖς.»
 Και πρὸς αὐτὸν ἀπάντησε ἔπειτα ο πολυβασανισμένος θεῖος Ὀδυσσεύς· 280
 «Ξέρω, ἀντιλαμβάνομαι· σ' ἓναν που τα κατανοεῖ αὐτὰ προστάξεις.
 Ἀλλὰ ἐσὺ να πας μπροστά, κι ἐγὼ ἐδῶ θα μείνω πίσω.
 Δεν εἶμαι ἀμάθητος ἀπὸ βολές κι ἀπὸ κτυπήματα.
 Το λέει η καρδιά μου, μια και βάσανα πολλὰ ἔχω περάσει 285
 στο κύμα και στον πόλεμο· μαζί μ' ἐκεῖνα ἀς πάει κι αὐτό.
 Ἀδύνατο ωστόσο την λαίμαργη κοιλιὰ κανεὶς να ἀποκρύψει,
 την καταστροφικὴ, η οποία κακὰ πολλὰ στους ἀνθρώπους προκαλεῖ·
 για χάρη της και πλοῖα καλοζυγισμένα ἐξοπλίζονται
 στον πόντο τον ἀτρύγετο, στους ἐχθροὺς προκαλώντας συμφορές.»
 Ἔτσι λοιπὸν ἐκεῖνοι τέτοια μεταξύ τους ἔλεγαν· 290
 και σκύλος που ἐκεῖ βρισκόταν ξαπλωμένος τ' ἀφτιά και το κεφάλι τέντωσε,
 ο Ἄργος, του καρτερόφυχου Ὀδυσσεῖα ο σκύλος, που κάποτε ο ἴδιος
 τον ἀνάθρεψε, ἀλλὰ καθόλου δεν τον χάρηκε, πιο πρὶν για το ἱερό Ἴλιο
 ἔφυγε. Κι αὐτὸν παλιὰ οἱ νέοι ἄνδρες τον ἐπαιρναν μαζί τους 295
 ἀγριοκάτσικα να κυνηγήσει, ζαρκάδια και λαγούς·
 τότε ωστόσο κείτονταν παραπεταμένος, ἀφοῦ ο ἀνακτας βρισκόταν μακριὰ,
 σε κοπριά πολλῇ, η οποία μπροστά στις πύλες του ἀνακτόρου
 ἀπὸ μουλάρια και ἀπὸ βόδια σωρός ἦταν σκορπισμένη, οἱ δούλοι
 να την παίρνουν και να κοπρίζουν το μέγα τέμενος του Ὀδυσσεῖα·
 ἐκεῖ ἦταν ξαπλωμένος ο σκύλος Ἄργος, γεμάτος στο σῶμα του τσιμποῦρια. 300
 Και τότε, μόλις τον Ὀδυσσεῖα ἐνοιωσε πῶς βρίσκεται κοντὰ του,

Ὀδυσσεύς
 και Ἄργος
 (στ. 290-327)

οὐρῆ μὲν ῥ' ὃ γ' ἔσηνε καὶ οὐατα κάββαλεν ἄμφω,
 ἄσσον δ' οὐκέτ' ἔπειτα δυνήσατο οἶο ἄνακτος
 ἐλθέμεν· αὐτὰρ ὁ νόσφιν ἰδὼν ἀπομόρξατο δάκρυ,
 ῥεῖα λαθῶν Εὐμαιον, ἄφαρ δ' ἐρεεῖνετο μύθῳ· 305
 “Εὐμαι', ἧ μάλα θαῦμα κύων ὄδε κείτ' ἐνὶ κόπρῳ.
 καλὸς μὲν δέμας ἐστίν, ἀτὰρ τόδε γ' οὐ σάφα οἶδα,
 εἰ δὴ καὶ ταχὺς ἔσκε θέειν ἐπὶ εἶδει τῷδε,
 ἧ αὐτῶς οἶοί τε τραπεζῆες κύνες ἀνδρῶν
 γίγνοντ'· ἀγλαΐης δ' ἔνεκεν κομέουσιν ἄνακτες.” 310
 Τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφησεν, Εὐμαιε συβῶτα·
 “καὶ λίην ἀνδρός γε κύων ὄδε τῆλε θανόντος.
 εἰ τοιόσδ' εἶη ἡμὲν δέμας ἠδὲ καὶ ἔργα,
 οἶόν μιν Τροίηνδε κιὼν κατέλειπεν Ὀδυσσεύς,
 αἰψά κε θηήσαιο ἰδὼν ταχυτῆτα καὶ ἀλκὴν. 315
 οὐ μὲν γάρ τι φύγεσκε βαθείης βένθεσιν ὕλης
 κνώδαλον, ὅττι δίοιτο· καὶ ἴχνησι γὰρ περιήδη·
 νῦν δ' ἔχεται κακότητι, ἄναξ δέ οἱ ἄλλοθι πάτρης
 ὤλετο, τὸν δὲ γυναῖκες ἀκηδέες οὐ κομέουσι.
 δμῶες δ', εὐτ' ἂν μηκέτ' ἐπικρατέωσιν ἄνακτες, 320
 οὐκέτ' ἔπειτ' ἐθέλουσιν ἐναίσιμα ἐργάζεσθαι·
 ἡμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
 ἀνέρος, εὐτ' ἂν μιν κατὰ δούλιον ἤμαρ ἔλῃσιν.”
 Ὡς εἰπὼν εἰσῆλθε δόμους εὐ ναιετάοντας,
 βῆ δ' ἰθὺς μεγάραιο μετὰ μνηστήρας ἀγαυούς. 325
 Ἄργον δ' αὖ κατὰ μοῖρ' ἔλαβεν μέλανος θανάτοιο,
 αὐτίκ' ἰδόντ' Ὀδυσῆα ἐεικοστῷ ἐνιαυτῷ.
 Τὸν δὲ πολὺ πρῶτος ἴδε Τηλέμαχος θεοειδῆς
 ἐρχόμενον κατὰ δῶμα συβώτην, ὧκα δ' ἔπειτα
 νεῦσ' ἐπὶ οἷ καλέσας· ὁ δὲ παπτήνας ἔλε δίφρον 330
 κείμενον, ἔνθα τε δαιτρὸς ἐφίζεσκε κρέα πολλὰ
 δαιόμενος μνηστήρησι δόμον κάτα δαινουμένοισι·
 τὸν κατέθηκε φέρων πρὸς Τηλεμάχοιο τράπεζαν
 ἀντίον, ἔνθα δ' ἄρ' αὐτὸς ἐφέζετο· τῷ δ' ἄρα κῆρυξ
 μοῖραν ἐλὼν ἐτίθει κανέου τ' ἐκ σῖτον ἀείρας. 335

με την ουρά του έκανε χαρές, τα δυό του αυτιά κατέβασε,
 όμως δεν είχε πια τη δύναμη προς τον δικό του άνακτα
 να πλησιάσει· ο οποίος αλλού το βλέμμα στρέφοντας τα δάκρυά του σκούπισε,
 εύκολα από τον Εύμαιο ξεφεύγοντας, κι αμέσως άρχισε να τον ρωτά· 305
 «Εύμαιε, πραγματικά πολύ παράξενο αυτός ο σκύλος να κείται στην κοπριά.
 Ωραίος αλήθεια στο παράστημα, αλλά αυτό εδώ σαφώς δεν ξέρω,
 και γρήγορος στο τρέξιμο αν ήταν πέρα από την ωραία του όψη,
 ή τέτοιος όπως οι σκύλοι εκείνοι που σε ανδρών τραπέζια
 περιφέρονται, και που για επίδειξη τούς περιποιούνται οι άνακτες.» 310
 Και προς αυτόν ανταπαντώντας είπες, Εύμαιε χοιροβοσκέ·
 «Πραγματικά αυτός ο σκύλος ανδρός που μακριά στα ξένα χάθηκε.
 Αν τέτοιος αλήθεια ήταν στο σώμα και στα έργα,
 όπως τον άφησε ο Οδυσσεάς αναχωρώντας για την Τροία,
 αμέσως θα θαύμαζες κοιτώντας τη γρηγοράδα του και την αλκή του. 315
 Ποτέ μες στην καρδιά πυκνού δάσους κανένα δεν του ξέφευγε
 αγρίμι, όποιο το έβαζε στα πόδια· σι' αγνάριά του ήξερε καλά (να τρέχει)·
 τώρα όμως τον βρήκε η δυστυχία, κι ο κύριός του αλλού από τη γη του μακριά
 χάθηκε, κι αυτόν οι αδιάφορες γυναίκες δεν φροντίζουν.
 Οι δούλοι, όταν καθόλου πια οι άνακτες δεν έχουν εξουσία, 320
 δεν θέλουν έπειτα πραγματικά να κάνουν όσα πρέπει·
 το ήμισυ της αρετής ο παντεπόπτης Δίας από τον άνδρα
 αφαιρεί, όταν βαρειά η μέρα της δουλειάς πέσει επάνω του.»
 Έτσι αφού είπε μπήκε μες στο ευρύχωρο και άνετο παλάτι,
 κι ευθύς στην αίθουσα μες στους περίτρανους μνηστήρες πήγε. 325
 Τον Άργο ωστόσο η μοίρα κτύπησε του σκοτεινού θανάτου,
 αμέσως μόλις τον Οδυσσεά είδε τον εικοστόν ενιαυτό.
 Και τον χοιροβοσκό πρώτος απ' όλους είδε ο θεός στη μορφή Τηλέμαχος,
 καθώς μες στο ανάκτορο προχωρούσε, κι αμέσως έπειτα
 του έγνεψε καλώντας τον· κι αυτός τριγύρω ψάχνοντας πήρε σκαμνί 330
 που εκεί βρισκόταν, όπου ο της τραπέζης συχνά καθόταν κρέατα πολλά
 για τους μνηστήρες κόβοντας, όταν μες στο παλάτι έτρωγαν·
 αυτό φέρνοντας κοντά στο τραπέζι του Τηλέμαχου τοποθέτησε
 απέναντι· πάνω σ' αυτό εκείνος κάθισε· και κήρυκας μερίδα (κρέας)
 παίρνοντας μπροστά του έβαλε και από κάνιστρο σηκώνοντας ψωμί. 335

Ο Οδυσσεάς
 μέσα στο
 ανάκτορο.
 Επαιτεία
 από τους
 μνηστήρες
 (στ. 328-73)